

Julius Zeyer

Tři legendy o krucifixu

Julius Zeyer

Tři legendy o krucifixu

«Public Domain»

Zeyer J.

Tři legendy o krucifixu / J. Zeyer — «Public Domain»,

Содержание

INULTUS	5
Конец ознакомительного фрагмента.	13

Julius Zeyer

Tři legendy o krucifixu

INULTUS

Legenda pražská

Bylo to asi dvacet let po bitvě na Bílé hoře.

Byl večer krásný. Slunce zapadalo za Petřínem. Hradčany plály v růžovém svitu, Vltava zdála se řekou z temného tekutého jantaru. Karlův most hemžil se lidmi, koňmi, kočáry. Byl to nádherný obraz. Co tu jezdilo na ohnivých ořích, v bohatém kroji šlechticů, těch hrdých, skvělých cizích vetřelců, zaujímajících místa a práva oloupených domácích rodů, co jich tu jezdilo těch druhých, těch zrádných, prokletých, pocházejících z české krve, kterou byli zapřeli a zaprodali za jidášský groš! Byl to nádherný obraz. V pozlacených těžkých karosách slunili se preláti, jejichž vrátní by nebyli Spasitele do domů pustili, kdyby chůd a bos u nich byl zaklepal, pyšnily se krásné dámy v hedbáví a zlatohlavu, v jejichž prázdných duších nebylo jediného pravého ženského hnutí. Mezi koňmi a kočáry tlačili se měšťané, tuční, věčně spokojení, plní-li se jejich měšec a jde-li jim oběd k duhu. Vyplňovali klidní ti občané vhodně prázdko mezi kočáry a koňmi a doplňovali důstojně skvělý ten obraz, jenž měl jedinou jen skvrnu. Byla to tlupa rozedraných žebráků blízko staroměstské věže mostní. Ti byli české zemi věrní zůstali, oni, tou dobou její symbol, byli jí věrní zůstali jako bída a slzy a utrpení, které z hranic jejich stěhovat se nechtějí.

Zraky krásných paní, hrdých šlechticů, tučných měšťanů nezavadily hrubě o ten dav vychrtlých, zbědovaných postav, a zabloudily-li oči jejich náhodou k nim, odvracely se rychle od neladného obrazu. Jen sem tam podala jim některá z pěšky chodících, v smutku oděných žen nějakou almužnu. Žebráci ti seděli na dlažbě, tulili se k sobě, staří, slepí, malomocní, v cárech, jako jediná rodina: společná jejich matka byla nevýslovná bída.

Nedaleko té skupiny zastavil se nyní mladý muž. Šat jeho byl o málo lepší než jejich, ač o mnoho čistší, a tvář jeho byla bledá a zubožená jako jejich. Ale přesto byl až ku podivu spanilý. Rysy jeho obličejce byly ideálně krásné, dlouhé vlasy a měkký jeho vous měly barvu temného zlata, oči jeho temné byly blouznivé a zářily kouzlem záhadného smutku, byly hluboké a byly vlahé jako slzou. Kol úst byl úsměv plný utrpení. Hleděl chvíli na žebráky, hledal něco v prázdné své kapse, našel tam malý peníz, který pak v dlaň starého slepce položil. Se schýlenou hlavou učinil pak několik kroků, podepřel se o zábradlí mostu a zahleděl se do budov hradčanských, které začínaly do fialového šera se haliti. Růžová zář na nich zhasínala. Hleděl dlouho, dlouho na Hrad pražský a tváře jeho se lehce zbarvily a rty jeho cosi šeptaly. Konečně sedl vedle těch žebráků na zem a zakryl si dlaněmi tvář.

Slunce bylo dávno zmizelo, byl hluboký soumrak, kočáry přestaly hrčeti, dusot koňů zanikl. Most pustí pomalu úplně, i ti žebráci odcházeli, když už vyhlídky na almužny nebylo. Ale mladý onen muž zůstal ještě dlouho bez pohnutí sedět. Když konečně vstal a kolem sebe se díval, byla tma a na nebi zářily hvězdy. Řeka hučela dole příšerně. Podepřel se opět o zábradlí a hleděl v temně valící se proudy.

„Proč nevrhám se tam dolů, kde bych našel klid a pokoj, kde zhasíná záští, kde přestává násilí, nespravedlnost a hanba?“ tázal se sám sebe tichým hlasem.

Dole v řece míhaly mezi vlnami obrazy hvězd. Pozvedl od nich zrak vzhůru k jejich vzorům, čistěji a jasněji svítícím. Veliký jejich klid padl mu v duši jako zjevení. Ta nemá jejich mluva byla jako slib nějakého blaha, neurčitého, ale nesmírného.

„Šťastným být,“ šeptal si, „jaký to asi pocit? Koho bych se tázal, by mi to vysvětlil?“ Dupal ještě chvílku, pak obrátil se mechanicky k odchodu. V tom okamžiku zastoupil však mimoděk dvěma tiše kráčejícím postavám cestu. Byl to muž a žena. Muž starý a shrbený a žena zteplá a mladá. Muž pozvedl lucernu, kterou rozžatou nesl, a světlo její padalo přímo v blouznivou, bledou a krásnou tvář zadumaného mladíka.

Ode rtů ženy zazněl malý výkřik překvapení. Pronesla tiše a rychle několik vlašských slov, sáhla do svého kapsáře a podávala mladíkovi bohatou almužnu.

„Nežebrám,“ řekl tento vzpřímiv se a pohlédl uražen s výčitkou na ni. Bledá její tvář byla nadmíru krásná a mramorně klidná. Zraky její bloudily po chudobném jeho šatu a utkvěly pak opět na ušlechtilých tazích jeho obličeje.

„Odpusťte, pane,“ řekla posléz a hlas její sladký, zvučný a hluboký chvěl se hudebně nocí. „Odpusťte, pane, nechtěla jsem vás urazit. Víte, že na tomto místě bývají vždy žebráci, a je tma a nemohla jsem určitě rozeznat. Čím mohu vás smířit?“ A podávala mu ruku jako muži muž. Ruka ta byla chladná jako kámen, tvrdá a těžká.

„Jsem smířen,“ řekl mladík a zachvěl se, neb bylo mu, jak by na mrtvolu byl sáhl. „Je to přízrak?“ tázal se uvnitř a pohlédl na ni pozorněji. Byla krásná, tak krásná jako nikdo, ježž byl posud na světě viděl, ale v té její kráse bylo cosi kamenného jako v jejím dotknutí. Teď pozoroval, že ruku jeho posud držela.

„Pane,“ řekla, „dokažte mi, že jste vpravdě smířen. Buďte dvorným a doprovodte nás. Zvu vás k večeři.“

Tvář mladíkova zbarvila se dotemna a vymkl ruku svou z její. Světlo svítily padalo posud na jeho obličej a krásná žena viděla tam jeho stud. Usmála se hrdě a klidně.

„Jsem dona Flavia Santini z Mediolánu,“ řekla prostě. „Dům můj jest bez poskvrny. Neslyšel jste nikdy moje jméno? Mnozí z nejpřednějších lidí toho města pokládali by si za čest pozvání, které vy tak urážlivě odmítáte.“

Kývla mu rukou a pravila starému muži: „Pojď a sviť.“

„Odpusťte,“ vypravil zmateně a zahanben mladý muž ze sebe. „Urazil jsem vás? Bolí mě to, neboť jste laskavá.“

Šel vedle ní, tvář její se neměnila, byla stále mramorně klidná, nad pomyšlení krásná, hrdá, chladná. Ale ode rtů jejích padlo několik slov.

„Slyšel jste kdy moje jméno?“ řekla opět mezi chůzí. „Ne, paní,“ odpověděl nesměle. „Jste z některého z těch cizích rodů zmocnivších se neblahé této země?“

„Jsem cizí zde,“ odpověděla, „ale můj rod nezmocnil se ničeho ani v této zemi, ani jinde. Náhoda přivedla mě sem. Rod můj je pouze měšťansky. Ruka moje sahá však po koruně. Po jedné z korun, které rozdává umění.“

„Ach,“ vzdychl mladý muž. „Být umělcem! Tvořit! Tvořit!“ Pozvedl oči k nebi a pak svěřil hlavu. „A vy, kým jste vy?“ tázala se krásná žena. „Jsem poetou,“ zašeptal tak tiše, že to zaniklo téměř ve vání večerního větru. A bylo mu smutno a teskno. Myslil na všechny písně, které mu v srdci klíčily a které jako ptáci v kleci smutně mlčely, neb nebylo jim lze vytrysknouti z jeho stísněných prsou, na nichž ležel balvan prokletí a neštěstí těžce, přetěžce jako na celé rodné jeho zemi. Úpěly tam ty písně záští, tyrtejské ty výkřiky, lkaly tam ty thrény nad bídou země a nad záhubou vlastní rodiny, ale nenalezly tvaru a slov, neb v agónii té země oněměl její génius a každý jednotlivec vdobě té žijící byl strnulý, omráčený, zkamenělý jako ona celá.

Dona Flavia byla šepot jeho zaslechla, přestože byl tak tichý, a pravila: „Vy jste poetou! Tím lépe, neb porozumíte mi tím snadněji. Je to věc velice vážná, o které s vámi promluvit chci.“

Poeta cítil se nyní úplně volný. Kráčejícímu vedle té krásné ženy bylo mu, jako by chodil s přítelem. Myšlenka o nekalém dobrodružství, která při nenadálém pozvání dony Flavie mimoděk čistou jeho mysl kmitla a ji pobouřila, zmizela beze stopy. Šli bez dalšího rozhovoru příkrou ulicí vzhůru, pustou a tichou, nad jejímiž střechami se temné obrysy hradčanských klášterů, paláců a

kostelů jevíly. Zastavili se před nevelkým domem s vysokou lomenicí. Starý muž, nesoucí svítilnu, vytáhl klíč, otevřel dveře a vešli. Dřevěné schody s bohatě vyřezávaným zábradlím vedly do jediného patra vzhůru. Nahoře otevřely se temné dvěře, krásně okované, a vyšla stará ženština podivných, přísných tahů, v černém šatě, s dlouhým růžencem, visícím jí z pasu až na zem. Oči její žlutavé, kulaté jako nočního ptáka, zdály se do nějaké dálky zírati a viděti, co nikdo nevidí. V ruce držela velký mosazný svícen o třech voskových svíčkách. Pozdravila mlčky donu Flavii.

„Placido,“ pravila tato, „vedu si hosta. Dej nám jíst a pít.“ Vešli do prostranné komnaty. Byla ověšena flanderskými tapisériemi, velký těžký dubový stůl, vyřezávaný, stál uprostřed, jinak, mimo několika velkých křesel nebylo nábytku v pokoji, jen ohromná kredence, plná starodávných stříbrných a bronzových nádob a mis, zaujala stěnu mezi dvěma okna. Básníkovi, který obýval chudičkou komůrku někde v pusté čtvrti nedaleko novoměstských bašt, zdála se ta síň královsky nádherná. Nedával však své překvapení najevo, sklopil zrak na koberec, pokrývající velkou část cihlové podlahy. Dona Flavia vyšla z pokoje, prosíc jej, by sedl do křesla. Placida pokrývala mlčky stůl, pohybujíc se jako ve snu, a starý muž, jenž byl donu Flavii doprovázel, patrně sluha v domě, přitáhl sedadla a rozsvítil ještě tři voskové svíčky v druhém mosazném svícnu.

Dona Flavia vrátila se záhy, byla odložila plášť, měla temně žlutý hedbávný šat na sobě, pouze kolem krku a rukou stříbrem zdobený. Kaštanové její vlasy, měkké a bohaté, skládaly se prostě a krásně nad pyšným čelem, oči její, hnědé a velké, byly ku podivu krásné, ale pohled její byl chladný.

„Přisednem k stolu,“ pravila a učinila tak.

Básník seděl naproti ní a starý muž, který nebyl z pokoje vyšel, usedl též k stolu.

„Kvidón,“ řekla Flavia, „zná mě od mého nejtělejšího dětství, jako Placida, sloužil mým rodičům a je mým přítelem.“

Stařec se usmál vlídně. „Je němý,“ řekla tiše Flavia.

Nastala krátká pomlčka a dona Flavia jala se pak takto mluvit: „Vy neslyšel jste tedy nikdy moje jméno? A jsem v Praze přece už celou řadu let a říkají mi, že jsem slavná. Vy neslyšel jste však snad ani jméno Properzie de Rossi? Neslyšel! Nuž, to může mé samolibosti býti útěchou. Properzie de Rossi z Bononie byla nejslavnější sochařka italská. Výkony její jsou plné síly a božské krásy. Vídala jsem je v Itálii už co dítě a nadchly mne už tenkrát. Daly mi později směr a podnět pro celý život. Stala jsem se sochařkou jako Properzie.“

Flavia se zamyslíla a řekla pak tiše před sebe: „Dosáhnu kdy její výše?“ Pak obrátila se k mladému poetovi a tázala se jej: „A jaké jest vaše jméno?“

Svraštil čelo, v očích jeho jevíl se hluboký smutek, neodpověděl hned, pak řekl konečně tiše: „Říkejte mi Inultus.“

„Inultus! Toť divné jméno,“ pravila Flavia. „Inultus, toť Nepomstěný? Či Netrestný? Myslím, že nikdo mimo vás tak se asi nejmenuje.“

„A přece,“ řekl Inultus, „mohl by se tak každý v nešťastné této zemi nazývati, neb nežije zde ani duše jediná, která by nečekala buď pomsty, nebo trestu.“

„Ach, vy patříte mezi malkontenty,“ řekla dona Flavia, „tím lépe.“

Inultus mlčel chmurně. Vtom však vešla Placida a nesla večeři na stříbrné míse. Dona Flavia vybědla Inulta vlídně, by jedl. Nebyl se po celý den potravy dotekl a musil se nyní přemáhati, by příliš hltavým se nezdál. Zapomněl na chvíli na vše, co jej tísnilo, a pil a jedl bezstarostně, s velkou chutí, však přece střídmě. Dona Flavia nepožila než něco ovoce. Po večeři pravila pak Placidě: „Rozsviť lampy v dílně,“ a za chvíli vstala, odhrnula záclonu, za kterou se objevily malé dveře, a pravila: „Ukážu vám svou práci a povím vám, co mne přimělo vás k sobě pozvati. Pojdte.“

Světlo tří velkých lamp pronikalo hluboké šero prostory, do které Inultus s donou Flavií vešel. Reliéf z bílého mramoru, představující ženu Putifarovu, jak Josefu plášť z ramen trhá, svítil svou bělostí v ryzé kráse Inultovi vstříc. Bylo tolik síly, vášně a zároveň lahody v tom díle, že Inultus překvapen zvolal: „Toť práce vašich rukou, madono? Jak jste velká, mocná a vznešená!“

„Ne,“ odpověděla, „to jest dílo Properzie de Rossi. Padělala jsem je pouze. Nejsem tak velká, mocná, vznešená jak ona, ale cíl můj, vězte to, jest větší, mocnější a vznešenější, a vy máte mi k dosažení jeho dopomoci.“

„Já? Já?“ divil se Inultus. „A jak bych to mohl?“

„Povím vám,“ řekla. „Properzie de Rossi milovala nešťastně, zemřela prý zhrzenou láskou. V tuto postavu ženy Putifarovy vtělila celou svou vášeň, celé své zoufalství. Milujíc muže smrtelného, zůstala Properzie osudně přikována k hroudě. Já však, nevědouc, co to láska k muži, a nechtíc nikdy o tom vědět, povznesla jsem zrak svůj směle k samým hvězdám, kde vábný fantom nesmrtelné slávy dlí. Sláva a umění jest jedinou mou láskou a mým bohem jediným.“

Šla k velké bílé oponě, kterou odhrnula, a Inultus spatřil vysoký dřevěný kříž, na němž visel Kristus ve skutečné lidské velikosti, z hlíny uhněten, téměř hotov, co se těla týkalo, jen tvář jeho byla posud pouze velkými rysy naznačena.

„Vizte nejvyšší moji ctižádost a zároveň mé zoufalství,“ pravila Flavia. „Utvořiti umírajícího Krista v agonii takové, by zachvěl každým srdcem, to nepovedlo se posud žádné ruce ženské ani dlátem, ani štětcem, ba, a tak, jak mi to na mysli tane, neprovedl to posud ani žádný muž. Vtěliti tu ohromnou tragédii golgotskou s pravdou života, se záchvěvem hrůzy, v zářící kráse ideálu do mramoru, toť smělý sen mého života! S uskutečněním toho snu zápasím nyní už dvě leta. Dvacetkrát změnila jsem tvář svého Krista, a dvacetkrát byla jsem trpce zklamána. Nevěřím v Krista, a proto nemůže se mé duši zjevití, nemůže se v mém srdci zrcadlití, tu výhodu věřících postrádám, a pracně musím jej tedy v obrazotvornosti své hledat a tvořit a stíhat.“

Inultus sebou zachvěl. „Nevěřit v Krista?“ řekl a slzy plnily mu zrak. Zdálo se mu, že Spasitel měl rouhavým tím slovem o jednu ránu více, a zároveň cítil velkou soustrast s tou krásnou, kamenně chladnou ženou, s tou temnou, nevěřící, tedy nežijící duší. Zraky její zazářily, když viděla jej tak dojmutého.

„Jak jste nyní Kristu podoben, tak jak legenda jeho o něm vypravuje a jak umění se jej zmocnilo!“ zvolala téměř nadšeně. „Nuž, vězte, hledám dávno a marně vzor mezi živoucími, vzor pro toho, jenž duši mé se zjevit nemůže. Když na mostě jsem vás zahlídla, tu vzkřikla jsem překvapeně, neb vidouc vás, nalezla jsem pravzor svého Krista! A nyní vidím opět, jak šťastně jsem volila! Inulte, dle vás jej utvořím! Budete vzorem mého umírajícího krále Židů?“

„Nikdy!“ zvolal Inultus v pokoře. „Nejsem toho hoden! Ó, jak můžete něco podobného žádati, madono?“ Usmála se a řekla: „Jste dítě, příteli.“ Za chvíli jala jej za ruku, vedla jej k velkému oknu otevřenému, ukázala mu na sedadlo a sedla sama na koberec rozestřený na široké vyzdívce okna a splývající z něho do pokoje i do dvoru domu. Noc byla klidná a plná hvězd. Přes střechy Malé Strany bylo vidět na město a za ně daleko do kraje, kde temné obrysy vrchů trčely, mezi nimiž Vltava se třpytila. Šum řeky naplňoval dílnu smutným rytmem svým. Bylo to cos jako velký, tragický pláč Prahy, ležící u nohou chmurného Hradu jako spoutaná královna, zavlečená v otroctví, úpící pod surovým krokem svého uchvatitele. Inultus cítil v okamžení, když se na město oknem podíval, celý němý, velký bol zdeptané té země, jejíž jméno z knihy živoucích vyškrtáno bylo, jejíž hvězda zapadla do mhy smrti a mrákot. Těžký vzdech pozvedl mu hrud' a zakryl si rukama tvář.

„Příteli,“ řekla Flavia, „vím, co se ve vás děje. Ač cizinka, chápu vás. Vězte, že můžete tomu kraji, nad nímž v němém žalu pláčete, tomu lidu, z kterého pocházíte, prokázati službu velikou, povolíte-li mé žádosti.“

Inultus, vzrušen, otevřel oči tázavě.

„Ano,“ pokračovala Flavia, „jest tomu, jak vám pravím, vysvětlím vám to hned. Jeden z těch nejmocnějších, v jejichž rukou spočívá snad osud této země, nazveme jej třeba donem Baltazarem, neboť jest to Španěl, navštěvuje můj dům. Rodina moje byla odedávna rodu jeho zavázána a kvůli němu přišel můj otec do Čech. Don Baltazar navštěvuje tedy můj dům. Je to pro mě velkou ctí, ač malou radostí, neboť temné, ďábelské jeho oči působí mi neurčitý strach. Mluvila jsem jednou v přítomnosti dona Baltazara o svém pojetí umírajícího Krista, ač opatrně jsem se nepřiznala

jako vám, že v božství jeho nevěřím. Don Baltazar mě zavolal druhý den do svého paláce, v jehož mramorových síních vládne nádhera královská. Vedl mne v svou zlatem zářící oratoř, kde posud prázdný oltář stojí, a pravil mi: ‚Duše moje je unavena vášněmi, uspalá odříkáváním růžence, otupěla bojem, jež vedu neustále v této vzpurné, kacířské, proklaté zemi. Nedovedu se již vpravdě modlití. Postavte mi na prázdný oltář této kaple Krista takového, jak jste o něm včera mluvila, takového, jenž by agónií svou mne bodl, jehož němý výkřik bolu by mou dřímající duši probudil, – a zaplavím vás zlatem a povznesu jméno vaše ke hvězdám.‘ Tak, Inulte, příteli, pravil mi don Baltazar, a od té doby žiju v horečce ... Inulte, utvořím Krista dle vaší tváře, utvořím jej s celým nesmírným bolem hnízdícím ve vašich prsou! Němý výkřik vaší k smrti smutné tváře vzbudí snad lidský cit v temné, satansky pyšné duši toho Španěla, dojme jej snad k slzám! Bude to, jako by celý ten vás umučený kraj se vašimi rty Boha tázal: Proč, Pane, jsi mne opustil? A jaká spása, pomněte, mohla by z toho pro Čechy plynouti! Slyšíte, Inulte, pláč té hluboké řeky? Vidíte, jak Praha ramena zoufale k hvězdám pozvedá?“

Mlčela, zraky její plály a upíraly se prosebně na jeho tváři. Inultus třásl se na celém těle, vzal ji za obě ruce.

„Učiním, co žádáte!“ zvolal u vytržení. „Ó, přivažte mne tedy ke kříži, jako tato země na něm přibita jest! Vložte celé to její utrpení, jak jste to viděla na tváři mé, v rysy svého umírajícího Krista, a snad pohne se tedy srdce onoho kata tím pohledem! A v duši vaší, neozve se snad tam tichý hlas mezi prací vaší, který vám zašeptá, že Kristus vpravdě žil a Bohem jest?“

Flavia podala mu ruku. „Snad stane se tak,“ řekla s odvráceným zrakem, aby nevěru její z něho nevyčetl. Pak dodala: „Teď jděte, příteli, a dostavte se zítra ráno. Měsíc můj jest pro vás otevřen a srdce moje naplněné díkem.“

Mávl rukou, jako by ji prosit chtěl, by mlčela.

„Dobrou noc!“ pravila a zavolala starého Kvidóna, který Inulta z domu pustil a za ním zavřel.

Flavia stála ještě chvíli zamyšlena u otevřeného okna, když přišla Placida.

„Hleď,“ řekla stařena a ukázala jí střepy sklenice. „Nuž co?“ tázala se Flavia.

„Benátský ten pohár, z kterého host tvůj pil, pukl, aniž bych se ho byla dotknula. Ten muž přivede neštěstí v tvůj dům.“

Flavia se usmála. „Víš,“ pravila, „že nejsem pověřivá.“

„Když vešel do domu a já vám svítila,“ řekla Placida temným hlasem, „viděla jsem sebe samu stati dole u schodů, viděla jsem vás pozvedat přiklopené dveře sklepa, a viděla jsem sebe, jak jej, toho hosta, zkrváceného do sklepa vrhám.“

„Jdi spat, Placido,“ řekla klidně Flavia. „Spala jsi už v té chvíli, když jsi nám svítila, a sny tvoje jsou vždy těžké a strašlivé.“

„A mnohdy prorocké,“ dodala Placida. Nato rozešly se obě bez dalších slov.

Inultus bloudil však spící Prahou v pravém deliriu, blouznivě díval se na hvězdy, do temné řeky, rozpínal náručí proti hlubokým stínům a volal v nadšení na Boha, by jeho a Flaviin sen v skutek uvedl. Ráno, bled a k smrti znaven, zaklepal na zavřená vrata italské sochařky.

Němý sluha mu otevřel a usmívaje se vlídně vedl jej do dílny. Dona Flavia tam dosud nebyla. Placida však vešla brzy a řekla Kvidónovi: „Paní ti vzkazuje, bys činil, co ti včera večer nařídila.“ Nato odešla a Kvidón obrátil se k Inultovi. Jal se rychle šaty jeho svlékati a pojednou viděl se Inultus, překvapen, až po pás nahý. Kvidón svlékl mu nato též obuv, pak vedl jej k ležení, které mladý muž nebyl včera pozoroval a které tvořilo velký prázdný dřevěný kříž na estrádě. Kvidón pozvedl Inulta jako dítě na vysoký podnož pod křížem, vzal provazy, přivázal mu pevně ruce k dlouhým ramenům kříže, nohy pak ke pni a odtáhl podnož. Inultus visel takto na dřevě jako Kristus sám. Hned nato vešla dona Flavia. V temném, volném, jen pásem kolem těla sevřeném prostém rouše byla ještě krásnější než včera, byla však ještě chladnější a výraz její tváře byl přísný a vážný. Pohleděla na Inulta jako na předmět, ne jako na člověka, a beze slova přistoupila k svému dílu a dala se do práce. Za hodinu schvátla Inulta mdloba a nevěděl, co se s ním dalo. Když se mu vrátilo vědomí, nebyla dona Flavia

už v dílně, Kvidón a Placida rozvazovali držící jej provazy, pomáhali mu se obléci a přinesli mu vína a potravu. Mohl jen málo jisti, pil dychtivě a ležel pak dlouho na koberci na zemi, na podušce, kterou mu Kvidón podal. Když mohl na nohou stati, pomáhal mu němý sestupovat ze schodů a doprovázel jej pak až k mostu.

A tak to šlo nyní stále: Inultus podstupoval pravé mučednictví. Téměř nahý, přivázan silnými provazy, které mu oteklé údy až do krve dřely, visel den co den takto několik hodin na kříži, hladov a žízniv, neboť nemohl už ani jisti, ani pít, visel tam v pravé horečce nadšení, vzniklého z ustavičného jeho rozjímání o utrpení Kristově, jež podstupoval nyní sám tělem a duší svou. Jakési šílenství začalo jej ponenáhle zachvacovat. Horoucí jeho obraznost vnukla mu myšlenku, že Bůh jej poslal v nešťastný český kraj, by mukou na kříži jej spasil. Zdávalo se mu, že duch samého vykupitele lidstva vstupoval do jeho těla, jakmile na kříži přivázan viselo, samý dech boží že v něm dýchal, že prozařoval smrtelné tvary jeho těla, aby jimi světlo někdy vniklo v temnou onu duši, o které mu byla Flavia mluvila, v duši toho Španěla, jenž měl prý osud české země v rukou. Umíral téměř štěstím při té myšlence, že jeho smrtí rodná země jeho spasena bude, jeho smrtí, neboť cítil dobře, že životem to velké štěstí zaplatí.

Inultus byl šťasten, ale dona Flavia stávala se denně chmurnější. Dokud pracovala, zdávalo se jí, že dílu jejímu se daří, odešel-li však Inultus a byla-li sama, tu cítila plnou tíži a trpkost svého zklamání.

„To není pořade ještě to, co hledám!“ volávala vášnivě. „To tělo je umučené, strnulé, zbědované, budí soustrast a úžas, jsemť spokojena, avšak tvář! Je krásná a smutná jako Inultova. Smutná, čistá, nadšená, pravda. Ale to mi nestačí! Nevidím agónii v té pouhé únavě a mdlobě. Kde je mysteriózní výraz loučící se duše s tělem svým?“ A v náhlém zoufalství vzala jednoho dne dýku, kterou vždy za pásem nosila, a rozbrázdila krásnou, smutnou, nadšenou a čistou svého Krista tvář. Pak ale sedla pod kříž a plakala. Neuměla plakat a slzy působily jí bolest, a neulehčily jí, bylo jí pořade, jak by byla spáchala vraždu. Placida vešla do dílny, pohledla na zmařené dílo, na plačící Flavii, překvapena přistoupila k ní a pravila:

„Pláčeš pro něho? Ubohá!“

„Pro koho?“ tázala se Flavia náhle zblednouc.

„Pro Inulta,“ řekla směle stařena.

Flavia zůstala jako hromem dotknuta. Srdce jí tlouklo tak silně, že je slyšela v ňadrech svých burácet. Pak ale rozzuřila se, vrhla se na Placidu s dýkou v ruce.

„Lžeš!“ vykřikla.

„Tím lépe,“ odpověděla Placida, ubraňujíc se jí chladně. Flavia byla náhle klidná. Pozvedla velitelsky ruku: „Jdi!“ řekla. „Nenávidím jej.“

Placida šla. Flavia zatrásla vzdorně hlavou a začala zohyžděnou tvář svého Krista napravovati. Na druhý den, když se Inultus dostavil, dala se opět trpělivě, vytrvale do práce, jako by se nic nebylo událo.

Nenáviděla jej však vskutku pro tu okamžitou slabost, kterou byla pro něj ucítila téměř nevědomky a kterou Placida uhodla, pronikajíc ji svými velkými, žlutými sovými zraky. Nenáviděla Inulta, a tím silněji milovala opět dílo své, kterému se nyní lépe a lépe dařilo. Nebylo ostatně divu, neboť hledala-li Flavia stín smrti na lidském čele, nalezla jej co den určitěji na tváři ubohého Inulta, který se vpravdě zmírati už cítil a myšlenkou tou se opojoval, jako jiní se láskou opojují nebo vínem. V tom pekle, v kterém žil, on, potomek někdy slavného, teď zničeného rodu, on, poeta, který slovo pro to nalézti nedovedl, co v něm vřelo, on, Čech, který viděl zrazenou vlast svou udupanou, zavlečenou v kal krvavý a hnusný, v tom pekle neměl život pro něho nikdy čaru ani úsměvu, a smrt, která měla býti vykopením nejen jemu, ale snad i celé jeho zemi, všemu jeho lidu, ta zdála se mu tím nejkrásnějším, nejvznešenějším, co člověka v tomto údolí slz a trudu potkati může. A tak zářilo tedy blízké jeho spasení, které tak jistě a určitě už před sebou viděl, jako hvězdná koruna z jeho skrání a Flavia mohla býti spokojena, neboť známka toho skonu nebyla všední, měla svou aureolu vyvolených!

Jednoho rána přišel zářící blahem: tajný jakýsi hlas mu pravil – dnes dosáhneš, po čem duše tvoje prahne! Dona Flavia vešla, když byl už na kříži přivázán. Byl téměř nahý a z celého jeho těla vycházelo určitě jakési světlo. Pohledla ne bez překvapení na jeho tvář, a vidouc tam blaho nesmírné, které všechny stopy dlouhých utrpení na okamžik vyhladilo a zastřelo, zakabonila se. To nebyl výraz jejího Krista v agonii, to štěstí rušilo její dílo.

„Neusmívejte se tak sladce,“ pravila nevlídně. „Ten záblesk štěstí v očích vašich nesrovnává se docela se strnulostí vašich údů, oteklých, do krve odřených.“ Pak dodala poněkud měkčeji: „Je mi divné věru, že se můžete ještě po ulicích až sem dovléci. Proč nežádáte, bych pro vás poslala nosítka nebo kočár? Nepamatovala jsem na to!“

Inultus pozvedl oči k nebi, usmíval se ještě blaženěji. Nebude mu více kočáru třeba, nebude už těžké kroky vléci po té tvrdé zemi! Usmíval se ještě blaženěji, ale neřekl ničeho.

Donu Flavii zachvátila jakási zloba.

„Dělá mi vzdory?“ myslila si. Zavolala Kvidóna.

„Sevří pouta těsněji,“ řekla tvrdě. „Nevidíš, že provazy povolují?“

Kvidón poslechl.

„Těsněji, těsněji!“ zvolala Flavia v jakési horečce, pozorujíc nyní výraz tělesné bolesti na obličej Inultově, jemuž krev z rukou a nohou téci začala. Při pohledu na tu krev svítily oči její tygří jakousi krutostí. Kývla Kvidónovi, by odešel, vzala velký věnec uvitý z trní a položila jej Inultovi na hlavu, vy stoupíc k němu na lešení. Dýchala těžce, a když na ni pohledl s nevědomou jakousi výčitkou, ucítila plamen v srdci. Mha jakási lehala jí na okamžik na oči, ale zatřásla vzdorně hlavou, přemohla se silou nadlidskou a přirazila surově trní korunu na jeho skráně. Zachvěl se bolestí celým tělem, slabý výkřik vyšel mu z úst a potůčky krve tekly mu po tváři na nahá, zubožená jeho prsa. Byl smrtelně bled.

„Tak se mi líbíš,“ řekla dona Flavia v nelidském jakémisi opojení záští a lásky, hněvu a chorobné rozkoše a spěchala z lešení k svému dílu. Mdloba zachvátila Inulta, hlava jeho se sklonila a oči tonuly v soumrákném mystériu, v mlhách mezi životem a smrtí. To byla konečně agónie! Divoké nadšení uchvacovalo Flavii, srdce jí bušilo, ale ruce se nechvěly. Dala se do práce a zdálo se jí, že pod jejími prsty se rodí div umění! Bylo ticho v dílně jako v hrobě, jen mocný její dech a slabé jeho vzdechy se ozývaly v té hluboké němotě. Ale Inu hus se posléze vzpamatoval, otevřel oči dokořán, byl opět zcela živ.

„Bože,“ řekl, „co se se mnou děje?“

Dona Flavia zaklela hlasitě.

„Ještě půl hodiny,“ zvolala, „a dosáhla jsem cíle! Proč jste se probudil?“ Odhodila nástroj.

„Madono,“ řekl Inultus, „zdá se mi, že umírám.“ Trhla sebou, tasila svou dýku, první myšlenka její byla lidská, chtěla rychle ty jeho pouta přerušit a mu uvolnit. Vyskočila na lešení a on, jehož mysl už se kalila blízkou smrtí, nechápal dobře, myslil, že jej chce zavraždit.

„Ano,“ řekl slabě, „máte pravdu. Co na mém životě záleží, a bodnete-li mě do srdce, uvidíte ten pravý, vámi tak dlouho hledaný výraz tváře, a oběť moje bude tím dokonalá.“

Hleděl na ni blouznivě. Cítila pravou lávu v žilách svých téci, v uších jí to hučelo jako zvony a tepny ve skráních jí bušily jako kladiva. Krvežíznivé šílenství, rovnající se divoké rozkoši, se jí zmocňovalo, mířila mu dýkou ve vzduchu na srdce.

„Za tebe, můj lide,“ řekl ještě slaběji Inultus, „dávám krev! Bože, přijmi ji co vykoupení!“

„Co vábíš mne?“ řekla temně Flavia a příšerné její oči vpily se do té zsinalé tváře, z které vycházela svatá zář.

Couvla na krok, pak pozvedla dýku a vrazila mu ji do prsou. Trhl sebou, až celým lešením zatřásl, a pohleděl na ni překvapeně. Probouzel se náhle ze svého blouznění. Něco mu šlehlo hlavou, co mu sevřelo srdce. Byl to žel nad ztrátou života, který nebyl žil a který nyní prchal, nad ztrátou mládí, jehož sladkou krásu nebyl chápal a které mu nyní zhasínalo náhle, byl to žel nad ztrátou toho

slova, které mu v srdci nevyřknuté vřelo a které nyní navěky oněmí! Velká slza tekla mu pomalu po tváři. Pak ale pozvedl oči k Flavii a usmál se na ni.

„Bože, odpusť jí,“ zašeptal, stín přelíti mu tvář, sklonil hlavu a skončil tichým vzdechem. Krev z jeho boku kapala těžkými krůpějemi na zem a temný, příšerný ten klepot, odměřený jako tikot hodin, probudil zbledlou Flavii ze zkamenělé její hrůzy. Sestupovala pomalu z lešení, jako ve snu kráčela pak dílnou, jako somnambula přikročila k svému dílu a dala se v pravém deliriu nadšení do práce. Hodiny plynuly a Flavia neustala. Když slunce zapadalo a krvavou svou zář do dílny lilo, dokončila Flavia svůj krucifix. Odstoupila na krok, zář nevýslovného štěstí lila se jí z očí, poklekla, zvedla ruce nad hlavu a zvolala: „Jsemť jista, že dílo nesmrtelné vyšlo zpod mých rukou! Dostoupila jsem výš, o které jsem snila!“

Pak obrátila se k svému krvavému vzoru, a náhle zmizelo všechno nadšení a štěstí z jejích prsou a Flavia měla to hrozné vědomí, že spáchala vraždu. Padla těžce na podlahu a zůstala tam dlouho ležet. Tma byla již v dílně, když vstala. Pohledla opět na Inulta. Zdálo se jí, že rozpíná ramena svá jí Šerem vstříc, jako by po ní toužil. Vlasy se jí ježily. Zdálo se jí, že práhne po polibku bledých těch rtů.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.